

TELEVERKET'S LEDNING:

PRIVATISERING ENDA LÖSNING

En privatisering av hela Televerket är ofrånkomlig. Detta beror på att pengarna helt enkelt "tar slut" för verket efter kraftansträngningen att betala in fem miljarder kronor extra till statskassan. Det menar Bertil Thorngren som är chef för Televerkets koncernplanering.

Bertil Thorngren är docent i företags ekonomi och var innan han kom till Televerket i mitten av 1970-talet verksam vid Handelshögskolan i Stockholm.

Riksdagen beslutade under våren att Televerket ska få ändra associationsform från och med 1 juli 1992. Idag är det ett affärsverk och vilken form Televerket kommer att ha i framtiden kan mycket väl avgöras efter riksdagsvalet den 15 september. Det som har diskuterats mest är om verket ska privatiseras eller bli ett statligt ägt bolag.

För Bertil Thorngren är saken glasklar. Verket måste privatiseras.

– Det är inte frågan om någon "privat viljeyttring" från oss. Det är mer en fråga om en konsekvensbeskrivning.

RATIONALISERINGAR

Under våren gav riksdagen Televerket ett extra avkastningskrav på fem miljarder kronor.

– I och med detta är soliditeten farligt nära den gräns på 30 procent som statsmakterna har fastställt, det vill säga låneutrymmet är intecknat, menar Bertil Thorngren.

Eftersom Televerket inte får höja taxorna med mer än 70 procent av inflationen går det inte att skicka räkningen till kunderna.

– Då återstår rationaliseringar och neddragningar. Efter den redan beslutade personalminskningen med 4 200 anställda är det inte realistiskt att kunna dra åt skruvarna ännu hårdare. Det skulle få allvarliga konsekvenser för kunderna i form av sänkt servicenivå och kraftigt fördröjd modernisering av nätet med AXE, säger Bertil Thorngren.

I dag har hälften av verkets abonnenter tillgång till AXE. Om man bibehåller gammal teknik skulle det, enligt Bertil Thorngren, innebära högre driftskostnader.

– För att klara kundkraven blir det därför ofrånkomligt att verket måste kunna finan-

siera sina investeringar externt. Lånevägen är stängd, staten som ägare behöver pengar istället för att skjuta till medel. Återstår aktiemarknaden, säger Bertil Thorngren.

Han menar att man successivt måste sälja ut verket, med till exempel tio procent per år. Detta för att inte belasta den svenska aktiemarknaden allt för kraftigt.

– Denna metod har man använt inte bara i England utan också vid motsvarande privatisering i Japan. Det finns för övrigt också en internationell aktiemarknad.

Televerket hade under 1990 rörelseintäkter på 31 miljarder kronor. Koncernens resultat för 1990 efter finansnetto blev 3,9 miljarder kronor, en ökning med nio procent jämfört med året innan.

– Visst är Televerkets vinst stor, men den räcker inte till för att finansiera investeringarna. Lån eller ägartillskott är nödvändiga komplement, menar Bertil Thorngren.

Televerket vill också förtidspensionera personal över 58 år. För att bekosta detta hade man tänkt att plocka pengar ur koncernens egna pensionsfonder. På den punkten har man fått bakläxa.

– Bakläxan bestod i att arbetsgivarverket sade nej eftersom vi skulle gå "för långt ner" i åldergrupperna samt att villkoren var "för generösa" i förhållande till annan statlig anslagsfinansierad verksamhet, till exempel boverket.

ÄPPLEN OCH PÄRON

– Boverket behöver varken gå med vinst eller agera på en marknad i konkurrens med andra. Det är som att jämföra äpplen med päron, menar Bertil Thorngren.

– Att behöva friställa personal enligt turordningsprincipen skulle vara förödande i ett läge då teknikförnyelse och marknadsanpassning är ett måste, säger Bertil Thorngren.

För att kunna privatiseras måste Televerket släppa allt myndighetsutövande, det vill säga att dela ut frekvenser för radiotrafik

och tilldelningen av nummer.

– Detta har vi länge velat komma bort ifrån. En variant vore att låta statens telenämnd ta hand om detta, säger Bertil Thorngren.

Statens telenämnd sköter bland annat registrering av telefoner, vilket Televerket gjorde förut.

– Den springande punkten är att vi vill ha samma förutsättningar som våra konkurrenter, varken bättre eller sämre, menar Bertil Thorngren.

SJÄLMORD

I de politiska diskussionerna om Televerkets framtid finns det tankar om att dela verksamhet i en "privat" och en statlig del. Där staten skulle sköta telenätet. Förebilden är då uppdelningen mellan SJ och banverket.

Bertil Thorngren ställer sig mycket tveksam till denna konstruktion.

– Jag har svårt att förstå logiken. Redan nu är ett konkurrerande "telestamnät" under snabb utbyggnad. Inget hindrar att vi också kan få såväl "tele 3" och "tele 4" som alternativ till Televerkets stamnät.

– Att i detta läge söka skapa något "teleanverk" vore självmord, såvida inte förslagsställarna tänkt sig att förbjuda andra att bygga nät, det vill säga att införa ett monopol Sverige aldrig har haft. För den viktiga utlandstrafiken gäller obönhörligen konkurrens och det går inte att sätta någon ostkupa över Sverige.

Han avvisar också tankarna om att verket skulle behålla kärnverksamheten och sälja av dotterbolagen.

– Det skulle inte lösa varken Televerkets eller statens finansieringsproblem. Man måste istället gå in på hela verksamheten och se vad man måste göra. Det pågår en stor omvälvning inom televärlden och vi måste blicka utåt.

Bertil Thorngren målar upp en bild där de olika teleföretagen likt riddare nu drar ut på världsmarknaden, lierade i olika konstellationer över gränserna. Bäst kan detta

PÅ AKUTA PROBLEM

FOTO: CARLERIK VIPHAMMAR

Bertil Thorngren, chef för Televerkets koncernplanering: "Visst är Televerkets vinst stor, men den räcker inte till för att finansiera investeringarna. Lån eller ägartillskott är nödvändiga komplement".

exemplifieras med verkets konkurrent Tele 2, som drar ett fibernät längs banverkets järnväg.

Förutom svenska Kinnevik är även det engelska företaget Cable and Wireless stor delägare i Tele 2. Enligt Bertil Thorngren lurar flera andra utländska teleföretag i vassen för att gå in på den svenska marknaden.

– Televerket har aldrig haft något verkligt monopol, förutom myndighetsutövandet. Den främsta anledningen till att ingen tidigare har velat eller kunnat konkurrera är de tekniska förutsättningarna, menar Bertil Thorngren.

Om man tittar på EG-ländernas marknad finner man, enligt Bertil Thorngren, att teleområdet idag är kringgärdat med en mängd olika restriktioner. Detta till skillnad mot den svenska marknaden.

– Det är endast i Storbritannien som man verkligen har öppnat marknaden. Ett svenskt EG-medlemskap kan faktiskt betyda fler restriktioner för oss.

I ett europeiskt perspektiv framstår Televerket som en riktig liten putte, med 3,4 procent av europamarknaden. Bertil Thorngren tror att i framtiden kommer de olika företagen i televärlden att bilda kedjor, länkade genom olika samarbetsavtal.

– Tendensen är att vi måste ta ansvar från ax till limpa. Den pågående internationaliseringen och den ökande konkurrensen gör att vi måste ta ansvar hela vägen. I framtiden går det inte att till exempel hänvisa till ett brasilianskt företag om linjerna till Rio de Janeiro är knackiga, säger Bertil Thorngren.

MAGNUS FORSHEDEN

SACO-TELEVERKET.

Börsintroducera verket

Vi anser att det är bra att vi byter företagsform och blir bolagiserade. Det tråkiga är att man inte gick ett steg längre och börsnoterade Televerket. Det säger Mats Bunner som är vice ordförande för Saco-Televerket.

– Med tanke på att verket ska betala in fem miljarder kronor extra till staten, är det vettigt att man går in på den fria kapitalmarknaden. Staten skulle kunna stå kvar som majoritetsägare, medan andelar skulle säljas för att få in nya pengar, menar Mats Bunner.

– En fördel är att det blir enklare att jobba, framförallt internationellt sett, gentemot våra kollegor, säger han och föredrar att prata om kollegor istället för konkurrenter.

Kopplat till avkastningskravet är också Televerkets varsel på 4200 anställda. Mats Bunner menar att det är olyckligt om man skulle tillämpa turordningsprincipen, som innebär att den som anställs sist åker ut först, för att minska personalstyrkan.

– Det skulle innebära att framförallt yngre civilingenjörer och civilekonomer måste lämna Televerket.

Mats Bunner arbetar i Malmö och säger sig märka att yngre akademiker inom den regionen nu börjar titta efter andra arbetsplatser.

– Det är mycket oroväckande och det är viktigt att företagsledningen snabbt går ut och säger hur man tänkt hantera övertaligheten, menar Mats Bunner.

En väg ur problemet är, enligt Mats Bunner, att verket får igenom sitt pensionserbjudande för anställda över 58 år. Televerket aviserade denna lösning under våren, fick då nej från arbetsgivarverket, som bedömde den vara alltför generös. Televerket har nu kommit med nytt erbjudande.

– Detta är inte lika generöst som det första och har erbjudits 1800 anställda. Det är inte troligt att alla kommer att nappa på erbjudandet, men det är en bit på väg mot en lösning, säger Mats Bunner.

MAGNUS FORSHEDEN

UTREDARE:

STATEN VÄGRAR SLÄPPA TAGET

Att staten skulle släppa sitt inflytande över Televerket helt till privata händer är inte troligt. Det finns en bred politisk enighet om telepolitiken i Sverige och som innebär att verksamheten måste ta sociala och regionala hänsyn.

Det menar Mats B-O Larsson som idag är teknisk direktör vid den tekniska förvaltningen i Södertälje. Han har mångårig erfarenhet som departementssekreterare vid industri- och energidepartementet.

Även om han idag arbetar inom kommunal verksamhet, har Mats B-O Larsson inte släppt kontakten med departementsvärlden. Han arbetar åt kommunikationsdepartementet, med inriktning mot Televerket.

– Klart är att Televerket ska byta associationsform. Det är inte uteslutet att vi får se en helt ny form, det vill säga inte "vanligt" statligt aktiebolag, säger Mats B-O Larsson.

– När det gäller de telepolitiska målen är viljan att finansiera sociala och regionala hänsynstaganden begränsad hos konkurrenterna, till exempel Comvik och Tele 2.

Mats B-O Larsson menar att man samtidigt måste titta på hur den svenska telemarknaden ser ut idag.

– Televerket har ett de facto monopol, framförallt ett ekonomiskt monopol. Med ett helt "fritt" Televerket skulle det vara svårt att få en konkurrensneutralitet. Av bland annat detta skäl håller en särskild telelag på att utarbetas.

POLITISK RISK

Att nu Televerket kommer bort från affärsverksformen anser han som ett måste.

– Den är helt obsolet och har överlevt sig själv. Den är ineffektiv och skapar framför allt problem när det gäller ansvarsförhållandet. Detta gäller för övrigt alla återstående affärsverk.

Mats B-O Larsson menar att utländska aktörer som tänker göra inträde på den

FOTO: HÅKAN OGEID

Mats B-O Larsson: "Televerket har ett de facto monopol, framförallt ett ekonomiskt monopol. Med ett helt "fritt" Televerket skulle det vara svårt att få en konkurrensneutralitet."

svenska telemarknaden förväntar sig att möta ett bolag.

– I många länder förekommer ministerstyre, när det gäller teledirektorat. De internationella aktörerna kan också göra den bedömningen att Televerket i form av ett affärsverk innebär en politisk risk. En effekt av detta är att man måste kompensera denna risk genom att ta ut högre priser, säger Mats B-O Larsson.

När Mats B-O Larsson arbetade vid energidepartementet skrev han en rapport som hette "Statens dolda tillgångar: exemplet Vattenfall". Denna rapport lämnade han till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) som tillhör finansdepartementet. Han undersökte möjligheterna till ny form för statens ägande av Vattenfall.

Resultatet kan vi se idag. Nu finns Vattenfall AB.

– De delar av Vattenfall som har bolagiserats arbetar redan på en konkurrensutsatt marknad. Stamnätet har däremot Vattenfall monopol på, men denna del har inte heller bolagiserats, säger Mats B-O Larsson.

Detta leder osökt in på förslaget om att dela upp Televerket i en "statlig" nätdel och en privat del, liknande Vattenfalls

modell. Mats B O Larsson anser att detta inte är lika självklart.

– Till det yttre liknar man ofta Televerkets nät med Vattenfalls nät. Det finns dock viktiga skillnader. Främst gäller detta den mycket snabba marknadstillväxten, tio procent per år, inom teletjänsterna.

– Detta kräver att nätoperatören även tar aktiv del i marknadsutvecklingen, det vill säga som producent av teletjänster. Men självklart ska konkurrenter ha samma tillgång till nätet som Televerket. Tillgång till nätet på samma villkor är viktigare än själva uppdelningen.

Mats B-O Larsson menar att när det gäller konkurrens måste man vara försiktig och se till att man har ordentliga spelregler.

– Konkurrensen är som en orkidé, spröd och som man måste vårda ömt. Jag anser att i Sverige har den offentliga sektorn i många fall förstört en fungerande konkurrens.

Han pekar på sin egen förvaltning, där det ingår ett åkeri.

– Egentligen skulle vi inte behöva ha detta åkeri. Men under 20 års tid har kommunen ensidigt gynnat ett privat åkeri. Om vi skulle avveckla vårt eget åkeri skulle vi vara helt hänvisade till detta monopol, vilket blir dyrt, menar Mats B-O Larsson.

Även om han föredrar statliga bolag framför affärsverk, ställer han sig dock tveksam till Staten AB. Denna tveksamhet gäller även Kommunen AB.

– Det är viktigt att ägandet breddas. Man har sämre insyn i de offentliga bolagen. Ur demokratisk synvinkel bör den offentliga insynen garanteras i de bolag som bedriver monopolverksamheter. För vissa bolag skulle det vara bättre om de istället börsnoterades.

– Jag anser att den offentliga sektorn i första hand ska ägna sig åt den primära verksamheten, som skola, sjukvård med mera. Så fort den offentliga sektorn arbetar inne på en fungerande konkurrerande marknad, bör man vara försiktig. Det bör finnas uttalade samhälleliga motiv om verksamheten ska vara kvar i offentlig ägo, säger Mats B O Larsson.

MAGNUS FORSHEDEN